

**Analýza možného fungování programu s pracovním názvem Národní Centra kompetence
(dále jen „NCK“)**

Požadavky na fungování programu

Poskytovatel předpokládá vytvoření subjektu, který bude zastřešovat činnosti v aplikovaném výzkumu a sdružovat další subjekty zabývající se aplikovaným výzkumem a vývojem. Zastřešující organizace bude mít za úkol management aplikovaného výzkumu a vývoje, dohled nad komercializací a další koordinační úlohy. Subjekty zastřešené budou provádět samotný výzkum a vývoj. Inspirací pro model fungování je model Fraunhoferovy společnosti.

Způsob fungování Fraunhoferovy společnosti

Fraunhoferova společnost je společnost veřejného práva zřízená státem. Není obdobou obchodních společností tak, jak je známe v českém právním prostředí. Obdobně jako v plánovaných NCK představuje Fraunhoferova společnost zastřešující entitu, na kterou jsou napojeny smluvním vztahem Fraunhoferovy instituty (přijetí na žádost institutů). Tyto instituty se zaměřují na konkrétní oblasti výzkumu a vývoje, a vznikají a zanikají dle potřeb a výkonů v daném segmentu. Jsou tvořeny zdola, tedy nikoli ze strany Fraunhoferovy společnosti, ale ze strany aktérů výzkumu a vývoje, následně pak žádají o přijetí do klastru a status Fraunhoferova institutu.

Stěžejním aspektem je model financování, kdy přibližně 70 % finančních prostředků pochází z vlastní činnosti institutů, a 30 % je jim rozdělováno na základě dosahovaných výsledků jako institucionální podpora prostřednictvím Fraunhoferovy společnosti, přičemž zdroje institucionální podpory jsou státní prostředky. Fraunhoferova společnost tedy má, po organizační stránce, obdobnou podobu, jako např. v České republice Akademie věd ČR, s tím rozdílem, že instituty nejsou tvořeny shora jako u Akademie věd, a zároveň Akademie věd nemá vazby na průmysl a tržní sféru, přičemž tyto vazby jsou naprosto klíčové, z čehož se odvíjí i rozdílný model financování. Akademie věd ČR je zaměřena na výzkum základní, nelze tedy sledovat ekonomický potenciál jednotlivých ústavů stejným způsobem, jako u Fraunhoferovi společnosti, nicméně minimálně struktura je porovnatelná.

Tento model není možné využít zcela za předpokladu poskytování **účelové** podpory na základě zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků (dále jen ZPVV“), a to proto, že pokud by zastřešující entita (dále jen „Centrum“) byla poskytnuta podpora, Centrum by ji nemělo možnost dále distribuovat jinak, než nákupem

T A

Č R

služeb, přičemž by nešlo o podporu poskytnutou na výzkum jako takový, ale pouze na smluvní výzkum, což není v programech účelové podpory přípustné, nebo by tato podpora musela být poskytnuta subjektům se statutem dalšího účastníka, což by neumožňovalo pružnost spolupráce na jednotlivých dílčích projektech a pružnost účastníků.

Naopak využitelný je model financování, tedy poměr 30:70, s vazbou na monitorovací indikátory, a aplikace tohoto modelu, a jeho dalšího vývoje na strukturu popsanou níže, stejně jako podmínky a principy fungování klastru vytvořeného pod záštitou Centra. V podmínkách Fraunhoferovi společnosti je podpora státního rozpočtu je rovněž vázána na výkonnost institutu – zjednodušené lze říci, že za každé vydělané euro přidá Spolková republika Německo jedno euro podpory. Méně výkonné instituty tak ztrácí soběstačnost a zanikají, což umožňuje alokaci zdrojů na ty nejúspěšnější projekty a výzkumné cíle.

Fraunhoferova společnost je nevýdělečná společnost, jednotlivé instituty mají částečnou autonomii, nicméně jsou povinny respektovat strategie a cíle stanovené centrálou. To umožňuje udržovat nastavený směr a zároveň reagovat na aktuální potřeby trhu.

Poměrně složitá struktura Fraunhoferovy společnosti zahrnuje senát, shromáždění členů, výkonnou radu a vědeckotechnický poradní výbor. Propojení institutů a univerzit je zajištěno souběhem funkcí na partnerských univerzitách a ve Fraunhoferově společnosti, či jednotlivých institutech, nicméně vysoké školy zůstávají vně institutu. Vzhledem k níže popsanému mechanismu financování by část činnosti orgánů zůstala na Centru (např. ve formě Rady Centra) a část by byla vykonávána ze strany TA ČR.

Odstranění bariér ZPVV

Pro odstranění bariér, které představuje ZPVV, je třeba uvolnit nastavení finančních toků a umožnit jejich nastavení programem. Možnosti převodu prostředků mezi subjekty v rámci řešení projektů výzkumu a vývoje jsou omezené na převod dalšímu účastníku, a dále náklady na subdodávky, a to jen v určité míře tak, aby byl zachován předmět projektu, tedy aplikovaný výzkum a vývoj, nemůže-li příjemce zajistit některé činnosti vlastními silami.

Dalším nedostatkem právní úpravy ve vztahu k Fraunhoferově modelu je absence úpravy dalších finančních nástrojů, jiných, než je dotace poskytované ex-ante, a i po novele ZPVV č. 194/2016 Sb. povinnost započít s poskytováním podpory do 60 dnů od uzavření smlouvy, případně od počátku kalendářního roku.

Na druhou stranu je třeba říci, že Fraunhoferův model v části financované ze strany státu se blíží poskytování srovnatelné s institucionální podporou, ovšem s velmi efektivně nastavenými

indikátory pro její výpočet a mechanismy pro zánik subjektů, jejichž ekonomická výkonnost nedosahuje požadované výše.

Model NCK dle současného stavu ZPVV - návrh

Program bude rozdělen na dva, případně více podprogramů.

Předmětem prvního podprogramu bude podpora kumulace výzkumných kapacit a organizační infrastruktury. Tento podprogram by sloužil k samotnému vytvoření zastřešující entity - Centra, a nastavení systému jeho řízení, spolupráce a výzkumné agendy, napojení na navazující podniky s další.. Oprávněným příjemcem podpory je fyzická osoba – což umožňuje § 2 odst. 2 písm. c) ve spojení s písm. c) ZPVV. Návrh projektu představuje plán utvoření centra, jeho organizační struktury, navázání aktérů VaVa a podmínky fungování centra, představu o projektovém týmu, včetně pozic (např. manažerská pozice “Business leader” nebo “Executive director” + “Board of directors”, tj. mentoři, přičemž hlavním mentorem bude osobnost, kolem které bude postaveno celé NCK).

Rovněž bude Centrum nositelem vize strategie fungování Centra na období trvání projektu a období implementace (viz dále).

V rámci prvního podprogramu se uvažuje fázování činností, kdy například v první fázi (ještě před přijetím do veřejné soutěže) se budou nejdříve posuzovat stručné projektové záměry (popis na cca 5 stran) a na základě těchto záměrů se vybere ten záměr, u kterého dává má smysl další posuzování (to už by bylo v rámci veřejné soutěže), tedy kumulovat kapacity, tvořit tým a samostatnou entitu. Výsledkem hodnocení v prvním stupni může být i doporučení ke sloučení několika záměrů a následné podání společného projektu do dalšího stupně.

Předpokládáme financování nákladů osobních, eventuálně doplňkových (režije) v nezbytně nutné míře.

Toto centrum bude mít právní subjektivitu. S konkrétními aktéry, kteří by tvořili NCK, by uzavřela smlouvu o společnosti dle § 2716 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přičemž podmínky fungování společnosti musí zajistit jednotící, strategickou a řídicí roli Centra. Aktérem NCK může být jakýkoliv subjekt, který se zabývá VaV a má právní subjektivitu (VO i podnik).

Ve druhém podprogramu bude probíhat soutěž o jednotlivé projekty zajišťující naplňování strategické agendy a rozvoj Centra.

Varianta I - Účastnit se budou moci pouze subjekty tvořící NCK, s vyjádřením Centra (strategická funkce zajišťující směřování).

T A

Č R

Varianta II - Není vyloučeno, aby se soutěže účastnili v roli dalšího účastníka i třetí subjekty, příjemce musí být však vždy subjektem tvořícím NCK (zda je třeba stanovit, která varianta lépe směřuje k cílům TA ČR).

Ve druhém programu by probíhaly normální soutěže, s co nejjednodušším administrativním chodem tak, aby od vyhlášení do rozhodnutí o výsledcích uběhla co nejkratší doba – ze zákona je nejkratší soutěžní lhůta 43 kalendářních dní. Hodnocení je proto třeba maximálně zjednodušit za zachování podmínek stanovených zákonem.

V rámci úvah o uspořádání NCK a jeho fungování byl zvažován i model programu GAMA, ten ale oproti NCK stojí na skutečnosti, že dílčí projekty probíhají a jsou vybírány a následně realizovány na úrovni příjemce a jeho organizačních útvarů, proto zde problém s financováním nenastává, z hlediska právní subjektivity se jedná stále o jednoho příjemce, který obdrží podporu.

Podmínky fungování NCK a Centra

Je účelné stanovit alespoň minimální požadavky na podmínky nastavené Centrem. Zde je značný prostor pro inspiraci Fraunhoferovou společností. Bylo by možné při ideálním nastavení monitorovacích indikátorů programu sledovat výkonnost jednotlivých NCK s ohledem na skutečnost, jaké dosahují ekonomické efektivity a jak úspěšná jsou NCK při získávání soukromých zdrojů, zisků z komercializace výsledků apod. Nastavení prvního podprogramu rovněž předpokládá postupné snižování podpory na chod Centra, za využití odvodu části zisku jednotlivých účastníků Centru, pouze ve výši umožňující zajištění managementu výzkumu a vývoje. Podpora v rámci prvního podprogramu by měla klesající tendenci. Centrum by mělo mít přístup k výsledkům, a to za účelem kumulace znalostí (právní forma licence k užití). Předpokládá se, že ustavená struktura nebude sloužit pouze k realizaci projektů v rámci programu NCK za účelem naplnění strategické agendy NCK, tedy že budou realizovány i jiné výzkumné příležitosti – smluvní výzkum, jiné dotační tituly. Koordinační úlohu by mělo Centrum, které by následně zajistilo realizaci konkrétní subjektem v jeho struktuře. Struktura se předpokládá proměnlivá, podmínky tedy musí umožňovat vstup a výstup člena ze struktury. Členem však musí být po celou dobu řešení dílčího projektu v programu NCK.

Organizace a strategie Centra je klíčová pro nastavení ideálních vazeb mezi aktéry výzkumu a vývoje, tedy je třeba klást důraz na tržní potenciál činností a reagovat pružně na potřeby trhu.

Shrnutí

- Nejméně dva podprogramy, první na vytvoření Centra a nastavení jeho strategické výzkumné agendy a následné vytvoření struktury, druhý, či druhý a více, k podpoře konkrétních dílčích projektů a výzkumných aktivit
- NCK – struktura společnosti dle občanského zákoníku
- Stanovení podmínek fungování, důraz na uvedení výsledků do praxe a vazbu na tržní prostředí a potřeby podniků.

